

AKI RYYNÄNEN

MESTARIETSIVÄ
SIR ARTHUR CONAN DOYLE

BAZAR

AKI RYYNÄNEN

MESTARIETSIVÄ
SIR ARTHUR CONAN DOYLE

BAZAR

Ensimmäinen painos
Tämän teoksen kirjoittamista on tukenut
Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiö (KKES).
© Ari Rynänen ja Bazar Kustannus 2026
Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-870-345-7

Taitto Jukka Iivarinen / Taittopalvelu Vitale
Painettu EU:ssa
Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@bazarkustannus.fi

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
ARTHUR CONAN DOYLE – KURJUUDESTA KUULUISUUTEEN	13
Kehityksen ja kaaoksen aika	13
Kirjailijan taimi	17
Nuori seikkailija	27
Sherlock Holmesin syntymä	38
Sherlock Holmesin kuolema ja uusi elämä	44
Rikosklubi	68
GEORGE EDALJIN ERIKUMMALLINEN TAPAUS	79
Avunpyyntö	79
Edaljin perheen piina	86
Veren punaamat nummet	104
Varjo Great Wyrleyn yllä	119
Oikeat syylliset?	142
George Edaljin tapauksen jälkipyykki	157
OSCAR SLATERIN TAPAUS	165
Verityö Glasgow'ssa	165
Pääepäilyt	175
Syntipukki	185
Toisenlainen tulkinta	196
Haudantakainen elämä	206
Vihdoin vapaa	218
Kirjailijan kuolema	234

SIR ARTHUR CONAN DOYLEN JÄLKEEN	237
Sherlock Holmes ja todellinen rikostutkinta	237
Oikeus ja ennakkoluulo	248
Sir Arthur Conan Doyle vs. Sherlock Holmes.....	253
KIRJALLISUUSLUETTELO	265
LOPPUVIITTEET	269

JOHDANTO

Sherlock Holmes on ehkä maailman tunnetuin salapoliisi – niin tunnettu, että hänen nimensä soittaa kelloja myös niille, jotka eivät ole lukeneet yhtään hänestä kertovaa tarinaa tai nähneet ainuttakaan elokuvaa tai televisiosarjaa etsivän seikkailuista. Mestarietsivän tarinoita on käännetty lähes sadalle kielelle ja niitä on julkaistu yli sadassa maassa. Harva kirjallisuuden henkilö-hahmo on saavuttanut vastaavanlaisen maailmanlaajuisen aseman. Sherlock Holmes on myös kestänyt aikaa äärimmäisen hyvin, sillä hänen ensiesiintymisestään on jo pitkälti toistasataa vuotta. Holmes onkin salapoliisin arkkityyppi, joka tulee lähes aina ensimmäisenä mieleen etsivähahmoja ajateltaessa.

Kirjojen ja novellien lisäksi Sherlock Holmes on esiintynyt yli 250 elokuvassa ja tv-sarjassa – useammassa kuin mikään muu hahmo maailmassa. Häntä ovat esittäneet muun muassa Basil Rathbone, Jeremy Brett, Robert Downey Jr., Benedict Cumberbatch ja Henry Cavill. Lastenanimaatioissa Sherlock on ollut välillä hiiri, koira tai jänis. Holmes on nykyaikaisen salapoliisin arkkityyppi, esi-isä ja ikoni, jonka suosio vain kasvaa vuosi vuodelta.

Moni Sherlock Holmesin nimen kuullut on jopa erehtynyt pitämään mestarietsivää oikeana ihmisenä, historiallisena henkilönä. Sekaannus voi tuntua Holmesin tarinan paremmin tuntevista eriskummalliselta, mutta loppujen lopuksi se ei ole mitenkään tavatonta. Jo hahmon ensimmäisten elinvuosien aikana 1800-luvun loppupuolella osa ihmisistä uskoi etsivän olevan

oikea henkilö. Sherlock Holmes saikin paljon avunpyyntöjä, sillä mestarillisen salapoliisin palveluksia tarvittiin oikeassakin elämässä.¹

Todellisuudessa Sherlock Holmes oli yhden miehen mielikuvituksen tuote. Tuon miehen nimi ei ole läheskään yhtä tunnettu kuin hänen synnyttämänsä mestarietsivän. Sir Arthur Conan Doyle on kuitenkin äärimmäisen mielenkiintoinen henkilö, jopa mielenkiintoisempi kuin nimekkäin luomuksensa. Conan Doyle'n nimi jäi Holmesin myötä kirjallisuushistoriaan, mutta hän teki vaiherikkaan elämänsä aikana paljon muutakin kuin kirjoitti kuusikymmentä Sherlock Holmes -tarinaa.

Sir Arthur Conan Doyle oli äärimmäisen tuottelias kirjailija, joka osallistui myös aktiivisesti Britannian imperiumin politiikkaan. Ennen kirjailijan uraansa hän toimi lääkärinä ja ehti seikkailla niin Pohjoisella jäämerellä kuin Afrikassakin. Nämä seikkailut olivat viedä nuoren Conan Doyle'n hengen, ja oli hyvin lähellä, että maailman tunnetuin salapoliisi ei olisi koskaan syntynyt. Nuoruuden seikkailujen jälkeen Conan Doyle osallistui toiseen buurisotaan, minkä vuoksi kuningas Edvard VII löi hänet ritariksi – siitä johtuu hänen nimensä eteen liitettävä arvonimi *Sir*.

Elämänsä ehtoopuolella Conan Doyle hurrahti spiritismiin ja alkoi uskoa haudantakaiseen elämään sekä keijuihin ja muuhun yliluonnolliseen. Conan Doyle eli rikkaan elämän, mutta siitä huolimatta hänestä ei ole suomeksi julkaistu tai kirjoitettu elämäkertaa. Tämä kirja ei korjaa tuota vääryyttä, vaikka sisältääkin elämäkertamaisia aineksia. Sen sijaan kirja keskittyy tarkastelemaan kysymystä siitä, oliko Sir Arthur Conan Doyle yhtä hyvä etsivä kuin hänen luomansa Sherlock Holmes.

Sherlock Holmesin myötä Sir Arthur Conan Doyle sai useita pyyntöjä ratkaista tosielämän rikoksia ja mysteerejä. Näitä pyyntöjä lähetti niin suuri yleisö, joka ahmi Sherlock Holmesin seikkailuja, kuin myyvän lehtijutun perässä olevat journalistit, sekä

toisinaan myös poliisit ja muut viranomaiset. Monesti Conan Doyle tarttuikin näihin haasteisiin ja pyrki käyttämään keksimänsä mestarietsivän metodeja ratkoakseen oikeita pulmia. Conan Doyle sai eteensä monenlaisia juttuja aina katoamistapauksista henkirikoksiin. Kaksi hänen isointa tosielämän rikosjuttuaan, George Edaljin ja Oscar Slaterin tapaukset, olivat suurta julkisuutta saaneita tapauksia, joiden lopputulokset muuttivat oikeusjärjestelmää niin Englannissa, Walesissa kuin Skotlannissakin.

Toisessa tapauksista oli kyse pienen Great Wyrleyn kaupungin alueella sattuneista lukuisista karjaan ja kotieläimiin kohdistuneista hyökkäyksistä, joissa eläimiä silvottiin julmasti hengiltä. Toinen juttu taas oli brutaali murha, jonka uhriksi joutui varakas glasgow'lainen ikäneito. Molemmissa tapauksissa vankilaan oli tuomittu syyttömät miehet, eikä kirjailija Conan Doyle voinut sietää vääryyttä ja oikeusmurhia. Väärien tuomioiden taustalla oli rasismia, ennakkoluuloja ja äärimmäisen huonoa poliisityötä. Terävä-älyinen kirjailija Conan Doyle näki rikostutkinnoissa tehdyt virheet ja niihin vaikuttaneet asenteet, eikä hän voinut olla toimimatta. Niinpä hän hyppäsi luomansa Sherlock Holmesin nahkoihin ja päätti selvittää tapaukset.

Tämä kirja keskittyy Sir Arthur Conan Doyle'n elämän lisäksi näihin kahteen rikostapaukseen ja siihen, kuinka Conan Doyle niitä tutkiessaan muutti Britannian oikeuskäytänteitä. Kirjan ensimmäinen luku kuvaa Conan Doyle'n lapsuutta, nuoruutta ja tietä menestyskirjailijaksi sekä aikansa superjulkikikseksi. Toinen luku syventyy George Edaljin eriskummalliseen tapaukseen, kun taas kolmannessa luvussa teoksen sivuille astelee muuan saksanjuutalainen nimeltään Oscar Slater. Viimeisessä luvussa käsitellään Conan Doyle'n jälkeistä aikaa ja käydään läpi Sherlock Holmesin vaikutusta teknisen rikostutkinnan syntyyn ja rikospaikkatutkimuksen kehitykseen sekä verrataan Conan Doyle'n etsivän kykyjä Sherlock Holmesin kykyihin.

Tässä kirjassa kuvatut tapahtumat ovat tosia. Pääsääntöisesti olen käyttänyt lähteinä kirjan tapahtumien aikalaistekstejä, 1800–1900-lukujen taitteen brittiläisiä sanomalehtiä ja niissä julkaistuja uutisia ja kirjoituksia. Sir Arthur Conan Doyle'n omat kirjoitukset niin Edaljin kuin Slaterin tapauksista ovat olleet tärkeimpiä lähteitani, kuten myös Conan Doyle'n käymä kirjeenvaihto niin perheensä kuin viranomaisten ja poliitikkojen kanssa. Kirjassa käytän Sir Arthur Conan Doylesta joko hänen koko nimeään tai sukunimiyhdistelmää Conan Doyle. Kirjailija itse suosi Conan Doylea pelkän Doyle'n sijaan, joten niin teen minäkin. Käytän hänen nimensä yhteydessä etuliitettä *Sir* vuodesta 1902 alkaen, sillä silloin hänet lyötiin ritariksi.

George Edalji kirjoitti omasta tapauksestaan useita artikkeleita *Pearson's Weekly* -lehteen vuonna 1907. Hänen isänsä kirkkoherra Shapurji Edalji kirjoitti myös tapauksesta kirjaseen vuonna 1905. Oscar Slaterin tapauksesta kirjoittivat Sir Arthur Conan Doyle'n lisäksi myös journalistit William Roughead ja William Park. Roughead julkaisi tuoreeltaan vuonna 1910 litteraation Oscar Slaterin oikeudenkäynnistä, mikä on näin yli vuosisata myöhemmin tapausta tutkivalle kirjailijalle äärimmäisen hyödyllinen lähde. William Park puolestaan kokosi tapauksesta kattavan kirjan *The Truth about Oscar Slater* (1928).

George Edaljin tapauksesta on 2000-luvun aikana kirjoitettu useampikin kattava kirja, ja ne ovat auttaneet minua paljon myös tämän kirjan kirjoittamisessa. Nämä kirjat ovat Gordon Weaverin vuonna 2006 julkaistu *Conan Doyle and the Parson's son: The George Edalji Case*, Roger Oldfieldin vuonna 2010 ilmestynyt *Outrage – The Edalji five and the shadow of Sherlock Holmes* sekä aivan loistava Shrabani Basun vuoden 2021 teos *The Mystery of the Parsee Lawyer – Arthur Conan Doyle, George Edalji and The Case of the Foreigner in the English Village*.

Oscar Slaterin tapauksesta on kirjoitettu vähemmän, mutta Margalit Foxin vuonna 2019 ilmestynyt *Conan Doyle for the*

Defence on äärimmäisen yksityiskohtainen ja kattava selvitys tuosta mielenkiintoisesta tapauksesta. Kirjoittajana olen paljon velkaa näille aiemmille tutkijoille. Heidän työnsä ansiosta lähteiden löytäminen on ollut huomattavasti helpompaa, sillä heidän kattavat lähde- ja kirjallisuusluettelonsa ovat ohjanneet minut oikeaan suuntaan. Olen pyrkinyt noudattamaan heidän kaikkien hienoa esimerkkiä ja listannut käyttämäni lähteet ja kirjallisuuden tämän teoksen loppuun.

Sir Arthur Conan Doyle'n elinaikana julkaistuista lähteistä yksi tärkeimmistä on ollut hänen itsensä kirjoittama muistelmateos *Memories and Adventures* (1924). Henkilökohtaiset muistelot antavat hyvän kuvan Conan Doyle'n elämästä ja sen käänteistä, mutta myös siitä ajasta ja yhteiskunnasta, jossa hän syntyi, eli ja kuoli. Tämän lisäksi olen perehtynyt Daniel Stashowerin kirjoittamaan mainioon Conan Doyle'n elämäkertaan *Teller of Tales – The Life of Arthur Conan Doyle* (1999) sekä Andrew Lycettin kirjaan *Conan Doyle, The Man Who Created Sherlock Holmes* (2007).

Minä en ole historian- tai kirjallisuudentutkija, vaan televisio-käsikirjoittaja ja kirjailija. Olen silti yrittänyt kirjoittaa tämän teoksen niin tarkasti, että ansioitunut tutkijakin nyökkäisi hyväksyvästi. Samalla olen pyrkinyt vetävään, jopa hieman rikosmysteeriä muistuttavaan tyyliin, jotta jopa itse Sir Arthur Conan Doyle voisi lukea sen aamuteensä ääressä ja kokea edes pientä innostusta. Jos jokin fakta on väärin tai kirjoitan ihan kummallisuksia, niin pyydän: syyttäkää minua, älkää Conan Doylea tai aiemmin häntä tutkineita. Olen myös suomentanut leipätekstiin katkelmia Conan Doyle'n kirjeistä, päiväkirjamerkinnöistä ja muista kirjoituksista, kuten myös pätkiä sanomalehdistä ja muiden aikalaiskirjoittajien teksteistä. Eräät suorat lainaukset ovat Sir Arthur Conan Doyle'n tekstien aiemmista suomennoksista, ja käyttämäni suomenkieliset lähteet löytyvät teoksen kirjallisuusluettelosta.

Kaikki mahdolliset asia- tai käänkösvirheet ovat minun tekemiäni, ja kannan niistä täyden vastuun. Toivon, että viihdyt tämän tositarinan parissa. Jos sen käänkeet tuntuvat liian uskottomilta, se johtuu vain siitä, että todellisuus on usein taruakin ihmeellisempää.

ARTHUR CONAN DOYLE – KURJUUDESTA KUULUISUUTEEN

KEHITYKSEN JA KAAOKSEN AIKA

Arthur Conan Doyle eli aikana, jolloin maailma muuttui yhden ihmiselämän kuluessa enemmän kuin useamman aiemman vuosisadan aikana. Conan Doyle'n syntyessä vuonna 1859 ihmiset liikkuiivat vielä hevosvaunuilla ja kaupunkien kadut valaistiin kaasuvaloilla. Hänen kuollessaan vuonna 1930 matkustajalentokoneet olivat arkea ja sähkö oli löytänyt tiensä lähes jokaiseen taloon. Näinä vuosikymmeninä tiede kehittyi hurjaa vauhtia, kaupungit kasvoivat, teollisuus muokkasi arkea ja samalla yhteiskunnalliset jännitteet lisääntyivät.

1800-luvun loppupuoli oli Brittiläisen imperiumin nousukautta. Kuningatar Viktorian valtakausi (1837–1901) oli vaurauden ja laajenevan siirtomaavallan aikaa. Imperiumi kasvoi, keskiluokka vahvistui ja moderni suurkaupunki sai muotonsa. Lontoo kasvoi nopeasti sekä väkiluvultaan että alueeltaan, ja se nähtiin aikanaan koko maailman pääkaupunkina. Kasvu näkyi myös muualla Britanniassa, aina pohjoista Skotlantia myöten. Kehitys ei kuitenkaan merkinnyt tasavertaista hyvinvoinnin kasvua kaikille. Viktoriaaninen Britannia oli jyrkkä luokkayhteiskunta. Yläluokka, keskiluokka ja työväenluokka elivät rinnakkain, mutta harvoin samassa todellisuudessa. Näiden lisäksi oli vielä köyhien ja kurjien joukko, johon kuuluivat työttömät, prostituoidut ja kerjäläiset. Heidän elämänsä kului kaduilla ja yömajoissa.¹

Suurkaupungit, Lontoo etunenässä, jakautuivat monesti kahtia rikkaiden ja köyhien asuinalueisiin. Usein nämä alueet erosivat toisistaan kuin yö ja päivä. Lontoossa oli rikkaiden West End ja köyhien East End. West End tarjosi kulkijoilleen teattereita, oopperaa ja hienoja ravintoloita. East End puolestaan tarjosi ahdasta asumista, kulkutauteja, puutetta ja kurjuutta. Kaupunkien köyhimpiin osiin päätyivät monet siirtolaiset, kuten irlantilaiset, itäeurooppalaiset juutalaiset sekä muut imperiumin laitamien tulijat.²

Viktoriaaniselle ajalle oli ominaista tiukka moraalikäsitys ja herrasmiesmäinen tapakulttuuri, ainakin julkisessa puheessa. Arvoina korostettiin järkeä, ahkeruutta ja kehitystä. Samalla aika-kauteen kuului silmiinpistävä kaksinaismoralismi. Seksuaalisuutta säädeltiin puheissa ankarasti, mutta prostituutio kukoisti.³ Väkivalta tuomittiin periaatteessa, mutta käytännössä sitä siedettiin laajasti. Katutappelut, pubikahakat ja teollistumisen mukanaan tuomat onnettomuudet kuuluivat elämään, ja myös yläluokan keskuudessa järjestettiin laittomia nyrkkeilyotteluita, joihin ei aina puututtu. Perheissä aviomiehet saattoivat pahoinpidellä vaimojaan tai kurittaa lapsiaan ilman pelkoa siitä, että heitä rangaistaisiin teoistaan.⁴

Asenteet väkivaltaa kohtaan alkoivat vähitellen muuttua tuomitsevammiksi 1800-luvun aikana, ja lainsäädäntö seurasi perässä. Silti väkivalta oli laajasti läsnä sekä arjessa että mielikuvituksessa, sillä viktoriaanisen ajan yleisö janoi kauhua ja rikostarinoita. Goottilainen romaani eli vahvana, ja sen klassikoista tehtiin teatterisovituksia. Brittiläisten painajaisissa liikkuvat Victor Frankensteinin ihmisten ruumiinosista kokoama hirviö, hirvitäväksi Hydeksi muuttuva tohtori Jekyll ja ”kammoittava” kreivi Dracula. Tämän lisäksi todellista kauhua tarjosi muun muassa Viiltäjä-Jack, jonka murhat vuoden 1888 syksyllä olivat saada musteen loppumaan Fleet Streetin lehdistön painokoneista, sillä niin monta lehteä hänen nimellään ja veritöilläään myytiin.

Viktoriaanisen ajan viihteenä toimivat myös Madame Tussaudin vahakabinetin kauhujen kammio, jossa oli rekvisiittaa oikeilta murhapaikoilta ja teloituksista. Suosittuja olivat myös erilaiset kummajaisesitykset, egyptiläisten muumioiden keräily sekä spiritismi-istunnot.

Tämä ei ollut mitenkään erikoista tai outoa, sillä spiritismi oli trendikästä viktoriaanisena aikana. Britanniassa spiritismi oli yläluokan salonkiviihdettä, joka osui hyvin yhteen uusien keksintöjen ja uskonnollisen murroksen kanssa. Ihmiset ihmettelivät modernia maailmaa ja alkoivat kyseenalaistaa vanhoja totuuksia. Sähkö oli näkymätön voima, jota moni tavallinen ihminen ei täysin ymmärtänyt. Miksei maailmassa olisi voinut olla muitakin näkymättömiä voimia?

Spiritismin nousu alkoi 1840–1850-luvuilla Yhdysvalloista, erityisesti kuuluisien Foxin sisarusten kuulemien koputusten takia, ja ilmiö levisi nopeasti Atlantin yli. Kun ihmiset kuuluivat väitteistä, joiden mukaan kuolleiden kanssa saattoi kommunikoida, ilmiö ei enää ollut vain pienten esoteeristen piirien salaisia rituaaleja pimeissä kammioissa, vaan henkimaailma astui suuriin parrasvaloihin ja valtaviin teatterisaleihin ja siitä tuli muodikas. Lontoon hienostopiireissä istuttiin kynttilänvalossa meedioistunnoissa, pidettiin pöytäkoputusseuroja ja harjoitettiin auto-maattikirjoitusta illanvieton viihteenä.

Spiritismi houkutteli kaikenlaisia ihmisiä, mutta erityisesti keskiluokkaa ja koulutettua yläluokkaa. Moni uskoi, että henkien maailma oli vain toinen ulottuvuus, joka odotti tieteellistä todistusta. Naiset toimivat usein medioina, ja juuri naisilla oli keskeinen rooli ilmiön leviämässä: he esiintyivät transsissa, kirjoittivat henkiolentojen sanelemaa tekstiä ja antoivat henkien puhua kehojensa kautta. Ajan henkeen kuului se, että kotisalongissa järjestetty istunto oli yhtä hyväksyttävä harrastus kuin pianon soitto tai lausuntaesitys.

Spiritismin trendikyyteen kuului myös sen visuaalinen ja teknologinen puoli. Uudet keksinnöt, kuten valokuvaus ja sähkö-

teknologia, kiehtoivat mielikuvitusta – jos sähkö voi kuljettaa viestin ilmateitse, miksei henki voisi kuljettaa viestiä tuonpuoleisesta? Niinpä syntyivät henki- ja ektooplasmavalokuvat, joissa henkien läsnäolo näytti ilmeiseltä. Sanomalehdet, pamfletit ja aikakauslehdet levittivät meedioiden mainetta ja kutsuivat lukijoita mukaan ihmeellisiin istuntoihin. Spiritismi ei ollut pelkääntään uskoa, vaan se oli aikansa sosiaalinen ja kulttuurinen villitys, jossa yhdistyivät ajan kiinnostus psyykeen, kuolemaan ja näkymättömään.

1800-luvun loppupuolella katujen lehtikioskeissa myytiin halpoja kauhujulkaisuja, niin kutsuttuja pennin painajaisia ja killingin kauhistuksia. Yksi tunnetuimmista kioskikauhutarinoista kertoi Fleet Streetin parturista, Sweeney Toddista, joka surmasi parturiinsa tulevat asiakkaat ja paistatti näistä herkullisia liha-piirakoita. Lehdistö ymmärsi nopeasti, että murha myy, ja tämän seurauksena painokoneet tuuttasivat yötä päivää ulos niin fiktiivisiä kuin tosiakin rikoskertomuksia. Vuosituhannen lopulla media oli kovaa vauhtia viihteellistymässä ja teollistumassa, ja massamedian ensimmäiset askeleet otettiin näinä vuosikymmeninä.⁵

Arthur Conan Doyle'n synnyinkaupunki, Skotlannin Edinburgh, oli monessa mielessä pienoismalli Lontoon kehityksestä. Se jakautui rikkaampaan uuteen kaupunkiin ja köyhempään vanhaan kaupunkiin, ja samalla se oli Skotlannin kulttuurinen ja älyllinen keskus. Edinburghin yliopisto oli erityisen tunnettu lääketieteestään, ja 1800-luvun tiede eli murroksen aikaa. Lääketieteessä käytettiin vielä hoitoja ja aineita, jotka nykyvalossa kuulostavat oudoilta tai vaarallisilta. Esimerkiksi 1800-luvun alussa muumioista jauhettua pulveria käytettiin vatsavaivoihin, ja vuosisadan lopulla kokaiini otettiin yskänlääkkeeksi ja väsymyksen hoitoon. Asenteet ja tietämys kuitenkin muuttuivat nopeasti, ja eriskummallisten hoitojen rinnalle syntyi ajattelutapoja, jotka painottivat havaintoa, päättelyä ja tarkkuutta. Edinburghin

yliopistossa tehty tutkimus ja työ muokkasivat sekä lääketiedettä että rikostutkintaa, minkä vuoksi molemmat alat kehittyivät nopeasti 1800- ja 1900-lukujen taitteessa.⁶

Tässä imperiumin loiston, luokkajännitteiden, moraalisen kaksinaisuuden ja rikoskulttuurin keskellä kasvoi sukupolvi, joka uskoi sekä järkeen että mysteeriin. Se oli maailma, jossa tiede kehittyi nopeasti, mutta ennakkoluulot elivät sitkeästi. Tuohon maailman myllerrykseen sattui syntymään toukokuun 22. päivänä vuonna 1859 terve poikalapsi – muuan Arthur Conan Doyle.

KIRJAILIJAN TAIMI

Arthur Conan Doyle'n lapsuus oli täynnä kuvia ja tarinoita. Isä, Charles Doyle, piirsi paperille keijukaisia ja outoja eläimiä, jotka tuntuivat hyppäävän sivuilta suoraan mieleen. Äiti, Mary Doyle, kertoi iltaisin legendoja ja seikkailuja niin elävästi, että kuuntelija näki tapahtumat mielessään, eli ja koki tarinat jokaisella solullaan. Mielikuvituksen ja kertomusten maailma oli Doylejen kodin valoisa puoli. Pimeämpi puoli asui Charlesin päässä: sairaus söi herkän miehen järkeä, eikä lääkkeeksi sopinut alkoholi, vaikka sitä kului välillä paljon. Charles katosi yhä useammin pitkiksi ajoiksi, yleensä sairaalaan, ja Mary kantoi yksin perheen arjen ja huolet. Tässä mielikuvituksellisesti rikkaassa, mutta taloudellisesti köyhässä kodissa kasvoi poika, josta tulisi maailman kuuluisimman salapoliisin luoja.

Kaikki alkoi pienessä asunnossa Edinburghissa, reilun kilometrin päässä yliopistolta. Vuonna 1859 Mary ja Charles Doylella oli jo kolmevuotias tytär Annette, mutta keväällä perheeseen syntyi toinen lapsi, ensimmäinen poika. Uusi perheenjäsen sai nimekseen Arthur Ignatius Conan Doyle. Doyle'n perheen tytär Annette ja poika Arthur, kuten heidän jälkeensäkin syntyneet lapset, saivat etunimiensä perään erikoisen lisän – nimen Conan. Tuo nimi oli peruja heidän äitinsä isoenolta, kuuluisalta journalistilta

Michael Conanilta. Conan oli vanha ja perinteinen irlantilainen suku, jota Mary halusi vaalia ja pitää yllä. Doylen perhe oli muuttanut joitain vuosia aikaisemmin Irlannin Dublinista ja asettunut Skotlannin historiallisesti rikkaaseen pääkaupunkiin.⁷

Charles Doyle oli irlantilaisesta taiteilijaperheestä, niin hänen isänsä kuin veljensäkin tekivät nimeä ja uraa kuvataiteen parissa. Myös Charles oli kuvataiteilija, vaikka välillä hän hankki elantoaan teknisenä piirtäjänä, sillä piirrookset satuolentoista eivät tuoneet tarpeeksi rahaa kasvavan perheen elättämiseen.

Doylet olivat köyhtynyttä keskiluokkaa. Arthurin syntyessä he asuivat vielä Edinburghin uudessa kaupungissa, mutta rahaongelmien pahentuessa he muuttivat halvemman asumisen perässä vanhaan kaupunkiin. Tämänkin jälkeen Doylet ehdivät muuttaa asuntoa ainakin seitsemän kertaa ennen kuin Arthur täytti kymmenen. Perhe myös kasvoi koko ajan, sillä Charles ja Mary Doyle saivat kaiken kaikkiaan yhdeksän lasta, joista seitsemän selvisi aikuisuuteen asti. Nämä nuoremmat sisarukset olivat Caroline (1866), Constance (1868), Innes (1873), Jane (1875) ja Bryan Mary (1877). Arthur oli siinä mielessä sisarusparvessa poikkeuksellinen, ettei hänellä ollut lempinimeä. Kaikki muut sisarukset saivat kutsumanimet, joilla heidät enemmän tai vähemmän tunnettiin. Isosisko Annette oli Tottie, Caroline taas Lottie, Constance Connie, Innes oli Duff, Jane puolestaan Ida ja Bryan Mary Dodo.

Ennen kymmenettä syntymäpäiväänsä Arthur Conan Doyle koki elämässään ison muutoksen, sillä yhdeksänvuotias Arthur lähetettiin jesuiittakouluun Englantiin. Hänen varakas enonsa lupasi kustantaa nuoren pojan koulunkäynnin Stonyhurst Collegessa. Arthur Conan Doylen perheellä ei olisi ollut varaa maksaa pojan opintoja, joten sukulaisten apu oli kuin taivaan lahja. Stonyhurst College sijaitsi Lancashiressa, luoteis-Englannissa, ja sinne oli Edinburghista yli 300 kilometrin matka. Tämä tarkoitti, että seuraavien seitsemän vuoden aikana Arthur näki perhettään

vain loma-aikoina. Koulun kuri oli äärimmäisen kova, mutta se tarjosi klassisen koulutuksen ja sivistyksen oppilailleen.⁸

Koulussa opetettiin viktoriaanisen ajan tapakulttuuria ja siellä ihannoitiin ajan hengen mukaan terveitä arvoja. Nuori Arthur Conan Doyle sai kristillisen kasvatuksen, mutta uskontoa enemmän hän innostui historiasta ja sen tarinoista. Samoin erilaiset urheilulajit olivat suosiossa koulupoikien keskuudessa. Arthur Conan Doyle kiinnostui jo nuorena nyrkkeilystä. Siitä tuli hänelle yksi tärkeä laji kriketin ja jalkapallon lisäksi. Conan Doyle seurasi nyrkkeilyotteluita innokkaana, ja varttuessaan koulupojasta nuoreksi mieheksi hän hyppäsi itsekin kehään ottelemaan. Urheilun lisäksi toinenkin viktoriaanisen ajan trendi kiehtoi nuorta Conan Doylea – goottilaiset kauhutarinat. Arthur Conan Doyle suorastaan ahmi kirjoja, joiden synkät ja kiehtovat tarinat ruokkivat entisestään pojan vilkasta mielikuvitusta.

Viisitoistavuotiaana nuorukaisena, jouluna 1874, Arthur Conan Doyle lomaili Lontoossa sukulaistensa luona. Sukulaisvierailun lomassa hän kiersi kaupungin nähtävyyksiä, ja kaikkein syvimmän jäljen jätti vierailu Madame Tussaud'n vahakabinetin kauhukammiossa. Siellä nuorukainen joutui ensimmäistä kertaa kasvokkain rikosten kanssa. Näyttillä oli vahasta taidokkaasti tehdyt murhamiehet ja oikeisiin veritöihin käytetyt murha-aseet. Näyttelyn tarinat kertoivat henkirikoksista, teloituksista ja muista kamaluuksista.

Madame Tussaud'n kokoelma oli häkellyttävä. Esillä olivat muun muassa Conan Doyle'n kannalta kotoiset Edinburghin kuuluisat ruumiskauppiaat ja murhamiehet Burke ja Hare. Malli Burken vahanuken kasvoin oli otettu vain kolme tuntia tämän teloituksen jälkeen, kun taas Haren kasvot olivat painettu vahaan tämän vielä eläessä ja istuessa selissään Edinburghin vankilassa.

Vahahahmonsa olivat saaneet myös aikansa kuuluisat myrkyttäjät ja heidän uhriensa, minkä lisäksi näyttelyssä pääsi tutkimaan erilaisten murhapaikkojen pienoismalleja sekä esineitä,

jotka toivat historian väkivallan lähes käsinkosketeltavaksi. Siellä oli muun muassa giljotiinin terä Ranskan vallankumouksen ajoilta. Tuo samainen terä oli katkaissut kaulat muun muassa kuningas Ludvig XVI:lta ja hänen vaimoltaan Marie Antoinetelta. Esillä näyttelyssä oli myös veitsi, jolla murhaaja James Greenacre oli paloittelut uhrinsa Hannah Greenin jouluna vuonna 1848. Greenacre hävitti poloisen Greenin palaset pienissä paketeissa ympäri Lontoota. Tarinan mukaan Greenacre oli istunut Hannah Greenin pään sisältävän paketin kanssa kaupungin läpi kulkevan yhteiskäyttöisen hevosvaunun, eräänlaisen vossikkabussin, kyydissä, kun kanssamatkustaja oli kysynyt häneltä, mitä tämän kantama paketti sisälsi. Kylmäverinen murhamies oli tokaissut siellä olevan erittäin herkullinen punakaali.

Kauhukammio ei tarjonnut pelkkää sensaatiota, vaan outoa sekoitusta inhoa ja vetovoimaa. Nuori Arthur Conan Doyle kirjoitti näkemästään ja kokemastaan äidilleen kirjeen, jossa hän kertoi olleensa yhtä aikaa lumoutunut ja kauhistunut. Tämä oli kokemus, joka herätti Conan Doylella loppuelämän mittaisen kiinnostuksen todellisiin rikoksiin.⁹

Madame Tussaud'n vahakabinetilla saattoi olla toinenkin vaikutus Conan Doyleen tulevaisuuteen. Vahakabinetti ei vielä tuolloin sijainnut nykyisessä paikassaan, vaikkakin hyvin lähellä sitä. Tuolloin sen paikka oli Baker Street Bazaarissa – eräänlaisessa modernin kauppakeskuksen esiasteessa, hallissa, joka oli täynnä viihdettä ja kauppoja. Baker Street Bazaar sijaitsi samassa korttelissa, johon Conan Doyle sijoitti myöhemmin Sherlock Holmesin kuuluisan asunnon. Kenties tuolla vahakabinettivierailulla oli yllättävän suuri vaikutus myös kirjallisuushistoriaan, sillä Holmesin kotiosoite 221B Baker Street on todennäköisesti kuuluisin fiktiivinen osoite.

Stonyhurst Collegessa vietettyjen vuosien jälkeen kuusitoista-voottias Conan Doyle lähetettiin vuodeksi Itävaltaan Feldkirchin kaupunkiin, jossa sijaitsi Stella Matutina -niminen jesuiittakoulu.

SHERLOCK HOLMESIN LUOJA OLI SALAPOLIISI ITSEKIN

Sir Arthur Conan Doylen kirjallinen ura Sherlock Holmes -tarinoiden luoja oli vertaansa vailla oleva menestystarina. Harva kuitenkaan muistaa, että hän työskenteli myös lääkärinä muun muassa valaanpyyntialuksella ja brittiarmeijassa buurisodan melskeissä.

Poikkeuksellinen oli myös kirjailijan rooli todellisten rikosten selvittäjänä. Hänen luomansa Sherlock Holmesin hahmon etevyys sai suuren yleisön uskomaan, että myös Conan Doylen täytyi olla mestarietsivä. Niinpä häntä pyydettiin tutkimaan mysteerejä ja rikoksia, ja syvästi oikeudentajuisena miehenä hän joissain tapauksissa suostuikin auttamaan.

Mestarietsivä Sir Arthur Conan Doyle kertoo kuuluisan kirjailijan tarinan ja seuraa erityisesti suurta huomiota saaneita George Edaljin ja Oscar Slaterin rikostapauksia, joissa poliisin virheet olivat tuhota syyttömät miehet. Conan Doylen tutkimukset ja analyttinen päättely kuitenkin selvittivät totuuden – tosielämän Lestradeista ja Moriartyista huolimatta.

